

RECUPERACIÓ DE LA MEMÒRIA HISTÒRICA || CAP. 6. LA SORTIDA DELS CAMPS

Els camps nazis van ser alliberats pels aliats entre gener i maig del 1945. Auschwitz, Birkenau i Treblinka ho foren el 27 de gener per les tropes soviètiques.

Els seguirien Buchenwald, Flossenburg, Ravensbrück, Dachau, Berger-Belsen... El 5 de maig els americans van obrir els últims, Mauthausen i Gusen.

L'alliberament arriba al maig

Només onze dels quaranta-un deportats hospitalencs van viure més enllà del dia de l'alliberament

HOMENAJE En els darrers mesos de funcionament, la fam i les condicions es van agreujar encara més als camps. Les SS vivien sota el signe de la derrota. Els presos sabien que els nazis podien decidir no deixar res darrere seu, esborrar totes les empremtes dels seus crims. I de fet es van donar ordres de no deixar supervivents que afortunadament a Mauthausen no es van acomplir.

Per si de cas, les organitzacions clandestines d'autodefensa dins del camp tenien plans per intentar una revolta desesperada si hagués estat necessari. Però la nit del 2 al 3 de maig les SS abandonaren el camp d'amagat. Dins només va seguir funcionant la infermeria. Finalment, el dia 5 va arribar la primera patrulla americana davant l'alegria de tots els deportats. Va aparèixer llavors la famosa pancarta de benvinguda dibuixada pel comunista Francesc Teix, on es llegia: "Los españoles antifascistas saludan a las fuerzas libertadoras".

Les organitzacions de resistència van prendre poc després la iniciativa. Amb un munt d'armes lleugeres, els 3.500 homes que encara estaven en disposició de lluitar van anar cap als punts estratègics d'accés per on poguessin retornar els nazis, i també cap al poble de Mauthausen per assegurar-se les comunicacions. Durant la nit del 5 al 6 de maig es van produir combats, però no van caldre esforços majors. En aquestes hores encara s'hi produïren víctimes, per venjances amb presoners col·laboracionistes, pels combats o per menjar massa amb un cos debilitat. Finalment, el gruix de les forces americanes va arribar a

FOTO: CEDIDES PER LES FAMILIES SQUAL I MASIP

Deportats alliberats. Foto esquerra, Josep Igual és el segon de dalt per l'esquerra. Foto dreta, al centre, Josep Masip

la zona el dia 6 i es van trobar amb 81.000 supervivents.

Alguns dels deportats hospitalencs van participar en el moviment de defensa. El jove Fèlix Quesada es trobava al poble de Mauthausen perquè era membre d'un *kommando* especial anomenat Poschacher, i recorda que el 5 de maig en sortir al carrer va veure "que los coches de los SS llevaban pintado CNT, FAI, UGT... icomo en la revolución de España! Y cuando vi aquello, me chocó". El jove Quesada, que havia entrat al camp sent quasi un nen, no entenia res. De sobte, va veure passar un altre deportat armat i Quesada el va advertir que si els alemanys el veien amb allò, tindria problemes. El company li va explicar el que passava i li va dir que fes el mateix. Llavors va ser quan va aconseguir un fusell i un casc dels

alemanys. Sense experiència amb les armes, el primer tret el va llençar al terra. Leonardo Pérez també va agafar una arma en aquelles hores. En saber-se lliures, un amic seu li va donar un fusell i li va suggerir de buscar soldats alemanys per venjar-s'hi, però no en van trobar cap i van tornar al camp.

■ De Mauthausen a París

La sortida definitiva de Mauthausen la van explicar bé Manel Gutiérrez i Eduard Frías. A ells els traslladaren de Mauthausen a Linz, des d'on van ser repatriats en avió militar fins a París. Allà van ser desinfectats i atesos pels metges. Després els van enviar a l'Hotel Lutecia, un dels més grans de París, on els donaren roba i tiquets per allotjament i menjar en qualsevol

lloc. Manel recordava haver dinat en un dels restaurants més luxosos de la capital gràcies als tiquets. Eduard s'hi va estar quatre o cinc dies a l'hotel Lutecia i després va marxar a un poble prop de París des d'on es va posar en contacte amb la seva mare, que havia sobreviscut a la guerra gràcies al seu treball de cuinera i que ja pensava que el seu fill era mort. Després va intentar treballar però la falta de forces el va recloure una temporada en una casa de repòs (de les que l'Estat francès posava a disposició dels exdeportats).

En Leonardo Pérez va arribar a París de forma més peculiar. Amb d'altres companys van decidir agafar un auto dels bombers amb provisions i, per si canviaven les tornes a Mauthausen, van marxar encara vestits com a presoners.

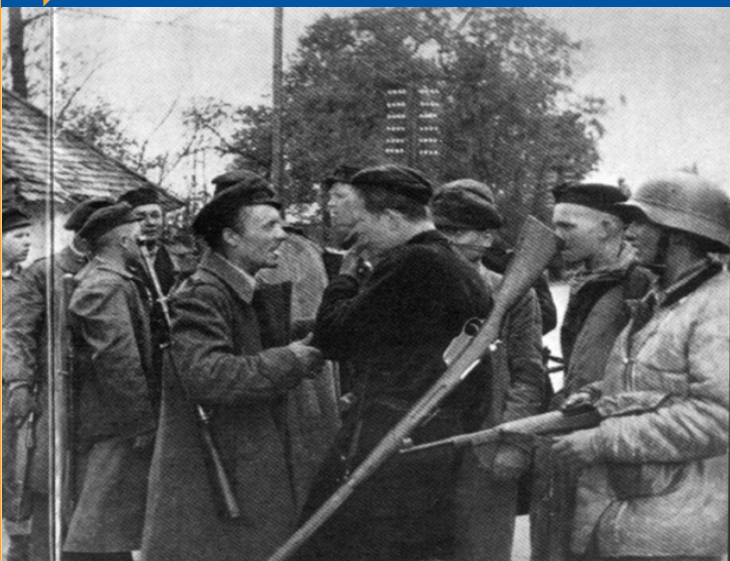
Van arribar fins a Munic on els americans els van requisar el vehicle. Van agafar les provisions i com que plovia s'ho van fer per entrar a casa d'uns ancians. "Nos preguntaron de dónde veníamos" –diu a les seves memòries– "y cuando les pusimos al corriente, chapurreándolo como pudimos, se pusieron a llorar". En marxar els en van deixar queviures. Van passar després en tren fins a Suïssa, i d'allà a França, on van tenir una bona impressió de com els acollien: "se daban cuenta de lo que habíamos pasado y supimos que habíamos encontrado una segunda patria". Només 11 dels 41 hospitalencs deportats van sobreviure.

ENRIQUE GIL

Més informació a l'especial que trobareu a www.canal-h.net

Quatre exiliats hospitalencs formaren part de l'anomenat comando Poschacher. Els joves Manel Gutiérrez, Joan Pedrol, Fèlix Quesada (a la foto amb casc el dia de l'alliberament) i Eduard Frías s'integraren a finals del 1943 a aquest grup d'una quarantena de joves treballadors, en la seva majoria arribats amb menys de divuit anys

► Kommando Poschacher

tot i que no en tenia ni idea. Altres membres del comando havien de tornar al camp però alguns van seguir al poble, com Eduard Frías i Fèlix Quesada. Allà els va agafar l'alliberament.

en el comboi d'Angulema. Bàsicament anaven al poble de Mauthausen a treballar en la pedrera i les indústries d'Anton Poschacher, un ric empresari membre del partit nazi. No és clar per què van ser tot joves i espanyols però van anar a buscar-los fins i tot a Gusen, com va ser el cas del Fèlix Quesada. L'octubre de 1944 fins i tot van gaudir d'un règim de semilibertat, ja que dormien a uns barracons a prop del poble però sense tornar al camp. Això va permetre alguns d'aquests nois amagar al poble durant mesos els negatius fotogràfics sostrets del camp per Francesc Boix que servien de prova als judicis de Nuremberg. Cap dels quatre hospitalencs no van prendre part d'aquesta operació. El treball a la pedrera no era cap regal, però tenia l'avantatge de trobar-se fora de la disciplina del camp. Entre març i abril de 1945, però, la seva situació va canviar. Els van començar a traslladar en petits grups a altres destins. A Manel Gutiérrez li va tocar d'anar a Linz, primer a una indústria de guerra, però després van demanar gent per fer pa i ell s'hi va presentar,

Antoni Cànovas va patir un destí diferent. Ell va ser empresonat a Port Lyautey, a les possessions franceses a l'Àfrica, després de passar per un

► Antoni Cànovas

camp de treball, Bou Arfa, durant gairebé dos anys i fer accions de petit sabotatge per consigna del partit comunista. A mitjan novembre del 1942, Port Lyautey seria un dels principals llocs de desembarcament de l'exèrcit anglo-americà al nord d'Àfrica. Els aliats van bombardejar la ciutat i la presó on estava tancat Antoni i d'altres presoners polítics. Fins i tot van enderrocar alguns murs per on alguns presos van intentar la fuga mentre els guardians francesos i marroquins els ho impedien a trets. Poc després de conquerir la ciutat, els americans van atendre els condemnats, els van convidar a tabac, xocolata, xiclets... però per alliberar-los els van proposar que firmessin un document contractual per tal de fer-se membres de les forces aliades. Alguns van acceptar l'oferta, però Antoni i els seus companys comunistes no ho van fer, i per això encara van trigar vuit mesos més a sortir d'aquella presó, fins al juliol del 1943.